

УДК 81'373.23(477.75)

Т. З. Матіїв

*старший викладач кафедри міжмовних комунікацій і журналістики
Таврійської академії Кримського федерального університету
імені В. І. Вернадського (м. Сімферополь)
e-mail: matijiv62@mail.ru*

ТОПОНІМИ В СУЧАСНИХ ПРИЗВИСЬКАХ ЖИТЕЛІВ КРИМУ

У статті вперше проаналізовано неофіційні особові імена, які збирала авторка від жителів Кримського півострова. Із 7,5 тис. одиниць виокремлено прізвиська, похідні від топонімів. В основу більшості номенів покладено найменування рідних місць переселенців, а також назви сіл, міст і регіонів (у цих поселеннях, краях люди були на відпочинку, у відрядженні і т. ін). Окрему групу з топонімічною основою становлять назви осіб, утворені від зовнішніх ознак, життєвих випадків та прізвищ людей.

Ключові слова: антропонімія, власні особові назви, неофіційні особові імена, прізвиська, топоніми.

Грунтовне дослідження української антропонімії бачимо в працях П. П. Чучки². Власні особові назви піддавалися науковому розглядові також Г. Л. Аркушиним, В. О. Горпиничем, Л. Л. Гумецькою, І. М. Желєзняк, Ю. О. Карпенком, Л. Т. Масенко, В. В. Німчуком, Є. С. Отіним, В. Д. Познанською, Ю. К. Редьком, М. Л. Худашем, К. К. Цілуйком, В. П. Шульгачем та ін.

Вагомими лексикографічними надбаннями, що побачили світ протягом останніх десятиліть, є й словники прізвиськ В. А. Чабаненка¹ та Г. Л. Аркушина³. Комплексному вивченню регіональних неофіційних особових імен жителів України присвячено роботи сучасних дослідників, зокрема, О. В. Антонюк (Донеччина), М. Я. Наливайко (Львівщина), Н. М. Федотової (Луганщина), Н. М. Шульської (Західне Полісся) та ін.

Прізвиська жителів Криму ще не були предметом спеціального дослідження. А тому наша мета була і є (записи не припиняємо) — це максимально зібрати прізвиська населення Кримського півострова. Збір неофіційних найменувань неопосередковано від людей на міс-

цях їхнього проживання та методом анкетування впродовж десяти років дав можливість укласти картотеку, що налічує понад 7,5 тис. одиниць. **Завдання** статті полягає в тому, щоб з-поміж зібраних матеріалів виокремити групу прізвищ, яка співвідносна з ойконімами, хоронімами, гідронімами, лімніонімами, оронімами, мікротопонімами. **Предметом** дослідження є лексико-семантична характеристика цих номенів.

Проаналізовані неофіційні назви представляють насамперед попереднє місце проживання переселенців, а також віддалені міста, села та різні краї — великі адміністративно-територіальні одиниці, місцевості, області, райони і т. ін., у яких провели нетривалий час ці люди (заробіток, відпочинок, відрядження, відвідування рідних чи знайомих), наприклад:

1) назви осіб, похідні від ойконімів: **Вя́цка**, -и, ж. — родом з м. Вятка (с. Ароматне Білогірського р-ну). **Дуба́й**, -я, ч. — родичі денотата проживають у м. Дубай Об'єднаних Арабських Еміратів (сmt. Кіровське, районний центр Кіровського р-ну). **Калу́га**, -и, ж. — родом з м. Калуга (с. Власівка Советського р-ну). **Крим**, -а, ч. — переїхав з м. Старий Крим (м. Армянськ). **Москві́чка**, -и, ж. — тривалий час працювала в м. Москва (сmt. Шолкіне Ленінського р-ну). **Новоросі́йськ**, -а, ч. — виходець з м. Новоросі́йськ (с. Мазанка Сімферопольського р-ну). **Оку́нь**, -уня, ч., жін. — часто згадує рідне село Окунівку Чорноморського р-ну (м. Красноперекопськ). **Пе́нза**, -и, ж., чол. — дитинство провів у м. Пенза (с. Дмитрівка Советського р-ну). **Пі́терський**, -ого, ч., жін. — переїхала з м. Санкт-Петербург (м. Сімферополь). **Тинда**, -и, ж., чол. — виходець з м. Тинда (м. Бахчисарай). **Тюме́нський**, -ого, ч. — родом з м. Тюмень (с. Чистеньке Сімферопольського р-ну). **Чи́та**, -и, ж. — родом з м. Чита (с. Дмитрівка Советського р-ну);

2) назви осіб, похідні від хоронімів: **Ва́ся Хаба́ровський**, -і -ого, ч. — поїхав на заробітки в Хабаровський край (м. Джанкой). **Га́лицький**, -ого, ч. — виходець з Івано-Франківської області (м. Сімферополь). **Донба́с**, -а, ч., жін. — переселенка з Донецької області (м. Сімферополь). **Лі́па**, -и, ж., чол. — родом з Липецької обл. (с. Зелений Яр Джанкойського р-ну). **Македо́нець**, -нця, ч. — побував у Греції, час від часу ділиться враженнями про побачене в цій країні та її історією (с. Серебрянка Роздольненського р-ну). **Тюме́нський**, -ого, ч. — жив у Нижньовартовську Ханти-Мансійського автономного округу (м.

Сімферополь). **Приморський**, -ого, *ч.* — військову термінову службу проходив у Приморському краю, більшість розмов серед односельців приділено згадці про солдатське життя (с. Калініно Красногвардійського р-ну). **Чорнобилька**, -и, *ж.* — приїхала з Чорнобильської зони (с. Серебрянка Роздольненського р-ну);

3) назви осіб, похідні від гідронімів: **Волга**, -и, *ж.*, *чол.* — приїхав з місцевості, що неподалік р. Волги (с. Виноградове Сакського р-ну);

4) назви осіб, похідні від лімнонімів: **Байкал**, -а, *ч.* — багатодітний батько родом з місцевості, де знаходиться оз. Байкал. Часто говорив про те, що в нього п'ятеро дітей завдяки глибокій і широкій душі, як Байкал (с. Внукове Чорноморського р-ну). **Байкал**, -а, *ч.* — жив неподалік оз. Байкал (м. Сімферополь);

5) назви осіб, похідні від оронімів: **Казантїп**, -а, *ч.*, *жін.* — час від часу відпочиває в рідних, які живуть у північно-східній частині Криму, у районі мальовничого мису Казантип (с. Восточне Советського р-ну). **Казантїп**, -а, *ч.* — був на однойменному молодіжному фестивалі, що проводився на Казантипі (с. Дмитрівка Советського р-ну). **Чатирдаг**, -а, *ч.* — любитель походів у гори. Від добре відомого гірського масиву Чатир-Даг, який розташований у південній частині Кримського півострова, 10 км від моря, п'ятий за висотою в Криму (с. Восход Красногвардійського р-ну);

6) назви осіб, похідні від мікротопонімів: **Загрєба**, -и, *ж.*, *чол.* — будинок знаходиться неподалік однойменного ставка (с. Слов'янське Роздольненського р-ну). **Консервний завод**, -ого -у, *ч.*, *жін.* — працювала на консервному заводі в м. Сімферополь (с. Митяєве Сакського р-ну). **Ставковий**, -ого, *ч.* — будинок знаходиться біля ставка (с. Славне Роздольненського р-ну).

Окрему групу з топонімічною основою становлять назви осіб, утворені від зовнішніх ознак, життєвих випадків та прізвищ людей, наприклад:

1) назви осіб за зовнішніми ознаками: **Ашхабат**, -а, *ч.* — схожий на туркмена (с. Чистеньке Сімферопольського р-ну). **Байкал**, -а, *ч.* — має великі очі (с. Зайцеве Чорноморського р-ну). **Македонець**, -нця, *ч.* — подібний на грека (с. Чистеньке Сімферопольського р-ну). **Сапун-горá**, -и, *ж.* — висока на зріст (м. Сімферополь);

2) назви осіб за випадком із життя: **Салгірка**, -и, *ж.*, *чол.* — узимку викупався в р. Салгір (м. Сімферополь);

3) назви осіб, утворені від прізвищ: **Волга**, -и, ж. < *Волгіна* (с. Вересаєве Сакського р-ну). **Байкал**, -а, ч. < *Бойко* (м. Сімферополь). **Братськ**, -а, ч. < *Брайнов* (сmt. Чорноморське, районний центр Чорноморського р-ну). **Запоріжжєць**, -жця, ч. < *Запорожченко* (с. Урожайне Сімферопольського р-ну). **Запоріжжєць**, -жця, ч. < *Запорозький* < *Запрутський* (м. Сімферополь). **Ічкері**, невідм., ж. < *Чкіря* (м. Сімферополь). **Калуга**, -и, ж. < *Калугіна* (м. Сімферополь). **Кіпр**, -а, ч. < *Кіпоренко* (м. Джанкой). **Коліма**, -и, ж. < *Калмазова* (м. Феодосія). **Колорадо**, -а, ч. < *Жук* (м. Сімферополь). **Костромá**, -и, ж. < *Кострик* (сmt. Щолкіне Ленінського р-ну). **Крим**, -а, ч. < *Кримський* (м. Євпаторія). **Москвá**, -и, ж., чол. < *Москвичук* (с. Рошине Джанкойського р-ну). **Петроград**, -а, ч., жін. < *Петроградська* < *Виноградська* (м. Сімферополь). **Чігá**, -и, ж., чол. < *Читов* (с. Краснознам'янка Красногвардійського р-ну). **Югослáвія**, -ї, ж., чол. < *Югай* (м. Сімферополь).

Сказане дозволяє зробити **висновки**: 1) більша частина проаналізованої групи неофіційних найменувань жителів Криму говорить про місце народження переселенців; 2) утворення прізвиस्क людей, у яких відбито назви їхніх рідних міст та сіл, виникало за законом відносної негативності. Ці індивіди були «білою вороною» серед корінного населення.

Умовні скорочення

чол. — чоловічий рід відповідно до іменника жіночого роду; жін. — жіночий рід відповідно до іменника чоловічого роду.

Список використаної літератури

1. Чабаненко В. Прізвиська Нижньої Наддніпряни : у 2 кн. / Віктор Антонович Чабаненко. — Запоріжжя, 2005. — Кн. I. — 262 с., Кн. II. — 232 с.
2. Чучка П. Антропонімія Закарпаття: Дис. ... доктора філологічних наук. — К., 1969 / Павло Павлович Чучка. — Ужгород : Папірус, 2008. — 672 с.; Чучка П. Прізвища закарпатських українців: Історико-етимологічний словник / Павло Павлович Чучка. — Львів : Світ, 2005. — 704 + XLVIII с.; Чучка П. П. Слов'янські особові імена українців: Історико-етимологічний словник / Павло Павлович Чучка. — Ужгород : Ліра, 2011. — 432 с.
3. Словник прізвиस्क північно-західної України : у 3 томах / Волинський нац. ун-т ім. Лесі Українки. Філологічний факультет. Ономастико-діалек-

тологічна лабораторія / Григорій Львович Аркушин (упорядкув., вступ. ст. і ред.). — Луцьк : Вежа, 2009. — Т. I. — 409 с.; Т. II. — 454 с.; Т. III. — 363 с.

Матієв Т. З.

*старший преподаватель кафедры межъязыковых коммуникаций
и журналистики Таврической академии Крымского федерального
университета имени В. И. Вернадского
e-mail: matijiv62@mail.ru*

ТОПОНИМЫ В СОВРЕМЕННЫХ ПРОЗВИЩАХ ЖИТЕЛЕЙ КРЫМА

Резюме

В статье впервые рассматриваются собранные автором прозвища жителей Крымского полуострова с точки зрения связи неофициальных собственных имен с географическими названиями. Среди 7,5 тыс. единиц выявлена часть прозвищ, которые в своих основах имеют преимущественно названия родных мест переселенцев, а также названия населенных пунктов, различных региональных территорий (в этих селах, городах и краях люди отдыхали, были в командировке и т. п.). Отдельную группу с топонимической основой представляют именованя лиц, образованные от внешних признаков, неожиданных случаев и прозвищ людей.

Ключевые слова: антропонимия, неофициальные личные имена, прозвища, собственные личные названия, топонимы.

Matijiv T. Z.

*Associate Professor
Department of Language Communication and Journalism
Taurian Akademy of Crimean Federal University in name of V. I. Vernadskogo
e-mail: matijiv62@mail.ru*

TOPONYMS IN MODERN NICKNAMES OF THE CRIMEAN RESIDENTS

Abstract

The article first examines the Crimean residents' nicknames compiled by the author in terms of the connection of informal proper names with geographical names. The main goal of the article is the collection of anthroponyms of Crimea, which have been recorded by the author for 10 years. The objective of the article is to extract from 7,5 thousand units the nicknames, which primary have the names of migrators' native areas in their stems as well as the names of remote communities, various regional areas (on holiday, on a business trip and etc.). Separate group with toponymic stem is presented by individuals' names, generated by external features, unexpected events and nicknames of people.

The scope of the study is the lexical — semantic characteristic of the names.

Migrators' names formations, which reflect native towns and villages names as well as external features of different nationalities representatives, other fantasies of informal names creators originated under the law of the relative negativity. Those people were 'sore thumbs' amongst indigenous residents.

The prospect of the study is the continuation of additional materials collection, which will be thoroughly analyzed linguistically.

Key words: *anthroponomy, informal personal names, nicknames, proper personal names, toponyms.*

Надійшла до редакції 30.06.2015

УДК 81'373.23-057

О. А. Мельник

*здобувач кафедри української мови
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
e-mail: 380675916458@yandex.ua*

СПЕЦИФІКА МОТИВАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ ЕРГОНІМІВ ІЗ СЕМОЮ МЕДИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

У статті розглядається мотиваційна складова в процесі творення ергонімів Вінничини із семою медичного спрямування, її структура та класифікація. Досліджено специфіку онімних новоутворень на позначення колективів медичних закладів із започаткуванням «Пілотного проекту» реформування медичної галузі на Вінничині.

Ключові слова: *мотиваційна складова, фармаціоніми, медиционіми, курортоніми.*

Когнітивна мотивація номінативного процесу, спрямованого на задоволення потреб людини в сучасному світі, у співвідношенні «мова — свідомість людини», є однією зі складових успіху в різних видах діяльності.

На сьогодні перед лінгвістикою стоять нові **завдання**: оптимізувати вибір найменувань для різноманітних ринкових реалій, поставивши